

2013-04-08

Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och
transporträtt
Rickard Sobocki
Rosenbad 4
103 33 STOCKHOLM

WIPO:s diplomatkonferens avseende ett internationellt avtal om undantag i upphovsrätten till förmån för personer med synnedsättning/läsnersättning

Ju 2013/1017/L3

Svenska Förläggareföreningen har genom remiss beretts tillfälle att lämna synpunkter på utkast till rubricerat avtal.

Sammanfattning

Svenska Förläggareföreningen är i grunden positiv till att personer med läsnersättning eller synnedsättning ska få tillgång till anpassade verk, vilket idag också sker i Sverige genom ett generöst tilltaget undantag i svenska § 17 upphovsrättslagen. I den mån förlagen inte själva producerar särskilt anpassade format eller sådana finns på den kommersiella marknaden är föreningen positiv till att auktoriserade myndigheter kan producera anpassade sådana i medlemsstaterna. Föreningen är negativ till att överföring av de anpassade verken ska få ske över gränserna annat än genom ett väl etablerat samarbete mellan myndigheter länderna emellan. Det finns annars en stor risk för illegal spridning av verken.

TIGAR-projektet

Svenska Förläggareföreningen förespråkar samarbetet som bygger på avtal inom ramen för TIGAR-projektet för att tillgodose tillgängligheten av anpassade verk. TIGAR, The Trusted Intermediary Global Accessible Resources Information, är ett pilotprojekt som pågått inom ramen för World Intellectual Property

Organization, WIPO, sedan 2010. Pilotprojektet har vuxit fram genom ett omfattande samarbete mellan WIPO och organisationer som representerar personer med synnedsättning och läsnedsättning, författare och förlag, nämligen World Blind Union (WBU), the International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), the Digital Accessible Information System (DAISY) Consortium, the International Publishers Association (IPA) och the International Federation of Reproduction Rights Organisations (IFRRO). Information om TIGAR-projektet finns att tillgå här: <http://www.visionip.org/tigar/en/> Inom ramen för TIGAR har bl.a. ett Fast Track Memorandum of Understanding tagits fram.

Inom EU har ett Memorandum of Understanding tagits fram av European Blind Union och Federation of European Publishers. Det finns att tillgå här: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/initiatives/access/index_en.htm.

Föreningens ståndpunkt är att framtagande och överföring av anpassade verk för personer med läsnedsättning eller synnedsättning över nationsgränserna bäst tillvaratas genom avtal mellan berörda parter som representerar användare och upphovsmän. Särskilda auktoriserade myndigheter i varje land, ”*authorized entities*”, (i Sverige: Myndigheten för Tillgängliga Medier, MTM) är bäst lämpade att framställa anpassade exemplar i enlighet med inskränkningar i respektive nationell lagstiftning. Överföring av exemplar bör endast ske genom samarbete mellan dessa auktoriserade myndigheter. Vi anser också att det ska upprättas en central ordning för *authorized entities* så att det finns viss kontroll över vilka organisationer som använder sig av undantagsbestämmelserna.

§ 17 upphovsrättslagen

Enligt den svenska bestämmelsen i § 17 upphovsrättslagen får var och en idag framställa exemplar av offentliggjorda verk som personer med funktionshinder behöver för att kunna ta del av verken. Det är dock endast bibliotek och organisationer, som regeringen beslutar i enskilda fall, som får överföra exemplar av dessa verk till personer med funktionshinder. Det är också endast bibliotek och organisationer som regeringen beslutar som genom ljudupptagning får framställa exemplar, samt sprida och överföra dessa ljudupptagningar till dem. Framställning av exemplar, spridning och överföring får vidare inte ske i förvärvssyfte. Då

användaren får behålla ett exemplar har upphovsmannen dessutom rätt till ersättning, i Sverige betyder det författaren.

Svenska Förläggareföreningen är av den åsikten att bestämmelsen i § 17 upphovsrättslagen redan är väl tilltagen och generös som den är. Bestämmelsen får inte utvidgas ytterligare på så sätt att personer utanför Sverige ska kunna framställa anpassade exemplar av verk utgivna i Sverige, sprida eller överföra dessa över gränserna. I den mån en rätt till spridning eller överföring av verk ska finnas i WIPO-avtalet är det viktigt att det blir ordning och reda på spridningen på så sätt att det endast är auktoriserade myndigheter som ska få överföra verk från Sverige, eller framställa anpassade exemplar av verk utgivna i Sverige utomlands, eller motta verk som överförs från Sverige.

I avtalet är *authorized entity* definierat som en myndighet eller organisation utsedd av regeringen. Det borde göras tydligt i avtalet att det endast är dessa som har exemplarframställningsrätten och överföringsrätten. Enligt definitionen är det vidare de auktoriserade myndigheterna som ska se till att de personer som får tillgång till de anpassade verken är personer med en funktionsnedsättning. I varje medlemsstat bör finnas en auktoriserad myndighet och all överföring av anpassade verk måste ske från en *authorized entity* till en annan *authorized entity* innan det går vidare till användarna.

Överföringsrätt och trestegsregeln

Det är viktigt att regler om inskränkningar i upphovsrätten är klara, restriktiva och har verkningar som kan förutses. Det är oklart vad införandet av en rätt till överföring av verk över gränserna i avtalets artikel D och E är för ett slags rättsligt institut och vilka verkningarna kan bli. I den mån det inte är en inskränkning eller ett undantag från upphovsmannens ensamrätt, utan en rätt *sui generis*, är frågan om överföringen omfattas av bestämmelserna om trestegsregeln i Bernkonventionen eller TRIPS-avtalet.

Det är av yttersta vikt att se till att alla stater som kan bli part i avtalet har bestämmelser som motsvarar trestegsregeln. En del kanske inte har ratificerat WIPO Copyright Treaty eller har fått tillstånd att införa särskilda bestämmelser enligt TRIPS. En generell bestämmelse måste därför införas i avtalet där trestegsregeln skrivs in som också är tillämplig på överföringar av verk över

gränserna. Det finns en global risk med att länder med svagt upphovsrättsligt skydd kan tillåtas överföra verk eller göra dem tillgängliga över gränserna. Det är redan idag ett problem att illegalt kopierade verk görs tillgängliga från webbsidor i länder med svagt rättsskydd.

Fair use-klausul

Svenska Förläggareföreningen är emot ett införande av en fair dealing, eller fair use-klausul, i avtalets artikel (S) tredje stycket. Fair use-klausuler strider mot den europeiska rättsordningen och konsekvenserna av ett införande är svåra att överblicka.

EUs *acquis communautaire*

Avtalet måste följa EU-rättslig upphovsrättslagstiftning vilket bl.a. innebär att direktiv 29/2001 med regler om inskränkningar ska följas.

Flexibilitet i implementeringen

EUs medlemsstater måste tillåtas vara flexibla när det gäller implementeringen av avtalet i den nationella lagstiftningen på så sätt att inskränkningarna kan vara en möjlighet men medlemsstaterna ska kunna vara fria att välja andra sätt än inskränkningar för att möjliggöra tillgängligheten till anpassade verk.

/Pia Janné Nyberg

Jurist

Svenska Förläggareföreningen